

ارزیابی و مقایسه سیستم مدیریت سلامت، ایمنی و محیط زیست در صنایع پایین دستی نفت و پتروشیمی (مطالعه موردی: کارخانه های صنایع نساجی)

سمیه میرزا^۱، نبی اله منصوری^{۱*}، رضا ارجمندی^۱، رضا عزیزی نژاد^۲

^۱ گروه مدیریت محیط زیست، دانشکده منابع طبیعی و محیط زیست، دانشگاه آزاد اسلامی واحد علوم و تحقیقات تهران، ایران

^۲ گروه اصلاح نباتات، دانشکده کشاورزی و صنایع غذایی، دانشگاه آزاد اسلامی واحد علوم و تحقیقات تهران، ایران

تاریخ دریافت: ۱۳۹۸/۰۹/۲۴، تاریخ پذیرش: ۱۳۹۹/۰۳/۲۱

چکیده

مقدمه: صنایع نفت و پتروشیمی اولین صنایعی بودند که سیستم مدیریت سلامت، ایمنی و محیط زیست را توسعه دادند و برای حفظ و صیانت از نیروی انسانی متخصص، در کنار کاهش اثرات سوء صنعت بر محیط زیست، این نظام را در سازمان های تحت پوشش خود مستقر نمودند. هر چند این نظام در مطالعات مختلف مورد واکاوی عمیق قرار گرفته است. ولی متأسفانه بیشتر ارزیابی ها به صورت کیفی انجام گرفته است. در سالهای اخیر، ارزیابی عملکرد سیستم مدیریت سلامت، ایمنی و محیط زیست به علت عدم وجود ارزیابی های کمی مناسب با محدودیت روبرو بوده است.

روش کار: در این تحقیق توسعه معیارها و زیر معیارهای سیستم مدیریت سلامت، ایمنی و محیط زیست با رویکردی متفاوت بررسی شد و با استفاده از نظر خبرگان و با توجه به دسته بندیهای انجام شده پرسشنامه ای برای تعیین مقایسات زوجی تدوین شد. برای تعیین روابط بین معیارها از تکنیک DMATEL و برای تعیین وزن اهمیت آنها از روش تحلیل شبکه استفاده شد و در یک مطالعه موردی بین دو کارخانه مورد ارزیابی و مقایسه قرار گرفت.

یافته ها: ارزیابی عملکرد نشان داد که معیار رهبری با وزن نرمال شده ۱/۸ از بیشترین تاثیرگذاری برخوردار هست و همچنین معیار های ارزیابی و مدیریت ریسک با وزن نرمال شده ۰/۸، معیار طرح ریزی با وزن نرمال شده ۰/۴۰، معیار خط مشی با وزن نرمال شده ۰/۳۳، معیار سازمان با وزن نرمال شده ۰/۳۱، معیار اجرا و پایش با وزن نرمال شده ۰/۲۲ و معیار ممیزی و بازنگری با وزن نرمال شده ۰/۱۲ به ترتیب اولویت اول تا هفتم قرار دارد.

نتیجه گیری: نتایج مطالعه نشان داد که مهمترین معیارهای بهداشت، ایمنی و محیط زیست، رهبری است. تفاوت معنی دار بین نمره نهایی معیار رهبری و سایر معیارها اهمیت حیاتی آن در ارزیابی عملکرد سیستم مدیریت سلامت، ایمنی و محیط زیست به ران نشان می دهد. مدیریت می تواند با مشارکت کارمندان و اختصاص بودجه مناسب و حمایت از ابتکارات ابتکاری برای بهبود برنامه های سیستم مدیریت سلامت، ایمنی و محیط زیست، بهتر و موفق تر باشد.

کلمات کلیدی: سیستم مدیریت سلامت، ایمنی و محیط زیست، ارزیابی عملکرد، کارخانه های صنایع نساجی

مقدمه

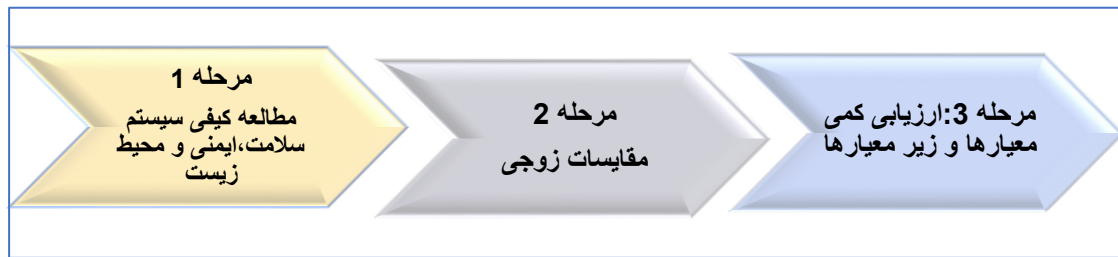
صنایع نساجی به عنوان طلایه دار فعالیتهای صنعتی با استفاده از تکنولوژی های نوین، همواره به حفظ و صیانت نیروی انسانی متخصص اهمیت داده و با استقرار سیستم مدیریت سلامت، ایمنی و محیط زیست به عنوان یک الگوی کامل کاربردی در صنعت معرفی گردید. در صنایع مختلف مدلی بر اساس عناصر کلیدی ۷ گانه انتخاب می شود که عبارتند از: ۱. رهبری و تعهد ۲. خط مشی و اهداف استراتژیک ۳. سازمان، منابع و مستند سازی ۴. ارزیابی و مدیریت ریسک ۵. طرح ریزی ۶. استقرار و پایش ۷. ممیزی و بررسی مجدد می باشد که مبنای استقرار نظام مدیریت سیستم مدیریت سلامت، ایمنی و محیط زیست قرار گرفت صنایع نساجی به عنوان بخش مهمی از صنعت نفت، یکی از محل های پرمخاطره شغلی محسوب می شوند که کار در آن ها از پتانسیل بالایی در خصوص بروز حادثه برخوردار است، بنابراین باید مورد توجه ویژه ای قرار گیرد. سیستم مدیریت سلامت، ایمنی و محیط زیست ابزار یکپارچه و متشکل از عوامل متعددی نظیر چارچوب سازمان، وظیفه مدیریت و مشخص کردن عملیات است. این عوامل یک سیستم مدیریت ساخت یافته را از طریق تلفیق علمی برای از بین بردن جراحات، اثرات نامطلوب سلامتی و آسیب به محیط ایجاد می کند. هدف اصلی آن انجام تجزیه و تحلیل ریسک پیشرفته برای شناسایی عواقب خطرناک است و به دنبال آن اقدامات لازم برای پیشگیری و کنترل این موضوع انجام میشود. بنابراین پیاده سازی این سیستم می تواند به سودآوری صنعت کمک کند و به طور گسترده ای توسط شرکت های مدرن بکار گرفته می شود (۱، ۲). ارزیابی عملکرد ریشه در ارزیابی کیفیت دارد و ارزیابی عملکرد یک سازمان در زمینه سیستم مدیریت سلامت، ایمنی و محیط زیست پیش نیاز سیاست بهبود مستمر میباشد که روح سیستم مدیریت سیستم مدیریت سلامت، ایمنی و محیط زیست می باشد و دسته بندی جامع شاخص ها را مبتنی بر سه فاکتور (زمان، مقیاس و نوع) انجام گردید. و چارچوب جدید با فرمولاسیون فلسفی و ریاضی نوآورانه

برای سنجش عملکرد ارائه شد. و متدولوژی آن بر اساس سیستم تشویق و تنبیه می باشد (۶) در پژوهشی عناصر هفت گانه سیستم مدیریت سلامت، ایمنی و محیط زیست به عنوان شاخص های کلیدی تعیین و معیارهای ارزیابی مربوطه براساس قوانین و الزامات پیمانکاران در صنایع نفت و پتروشیمی و همچنین مطالعات محققین تدوین شد که همه معیارهای مورد سوال مرتبط با هفت شاخص عملکرد مدیریت سیستم مدیریت سلامت، ایمنی و محیط زیست در بیش از ۷۰ درصد موارد از سوی شرکت های پیمانکار اجرا می شود. همچنین وضعیت عملکرد مدیریت سیستم مدیریت سلامت، ایمنی و محیط زیست در حدود ۹۰ درصد از شرکت های پیمانکار در همه ی ابعاد هفتگانه قابل قبول، خوب و مطلوب بوده است (۱). در پژوهشی به بررسی ریسک های موجود در بخش محیط زیست پرداخته شد و با استفاده از روشهای عدم قطعیت به رتبه بندی مسائل زیست محیطی در عملیات نفت و گاز دریایی توجه گردید (۳). در مطالعه ای علاوه بر ۳ حوزه ایمنی و آتش نشانی، بهداشت صنعتی و محیط زیست به حوزه ارگونومی نیز پرداخته شد در این پژوهش، به استخراج و معرفی شاخص هایی در هر یک از این ۴ حوزه پرداخته و اثر یکپارچه و همزمان این ۴ حوزه را بر روی بهره وری کارکنان، نرخ آسیب و صدمه به کارکنان و رضایت کارکنان بررسی کرده است و از طرفی اثر شاخص های این چهار حوزه و ارتباط آن ها با یکدیگر را نیز بررسی میکند. در واقع این پژوهش به بررسی و ارزیابی اثرات مستقیم و غیرمستقیم فاکتورهای سیستم مدیریت سلامت، ایمنی و محیط زیست بر فاکتورهای عملکرد سیستم میپردازد (۴). به عنوان مثال، کارخانه های گاز می بایست برای بهبود فعالیت های تعمیرات و نگهداری به صورت همزمان بر روی برنامه های سلامت، ایمنی و محیط زیست تمرکز کردند به این منظور این تحقیق، رویکردی یکپارچه برای بهینه سازی فاکتورهای کمک به اجرای سلامت، ایمنی و محیط زیست در فعالیت های تعمیر، نگهداری ارائه گردیده است این تحقیق، به تعیین شاخص های هدفمند و کارا می پردازد و می تواند در سازمان، بهبود مطمئن و

تخصیص منابع براساس اصول صحیح مدیریت سیستم مدیریت سلامت، ایمنی و محیط زیست انجام شود. تکنیک تحلیل شبکه ای شکل کلی تری از فرآیند تحلیل سلسله مراتبی است، اما به ساختار سلسله مراتبی نیاز ندارد و در نتیجه روابط پیچیده تر بین سطوح مختلف تصمیم را به صورت شبکه ای نشان می‌دهد و تعاملات و بازخوردهای میان معیارها و آلترناتیوها را در نظر می‌گیرد... پس از تعیین مهم‌ترین معیارهای موضوع مورد مطالعه، به اولویت‌بندی هر یک از معیارهای شناسائی شده، پرداخته می‌شود. جهت اولویت‌بندی معیارها از تکنیک فرایند تحلیل شبکه استفاده شده است. اساس فرآیند تحلیل سلسله مراتبی و تحلیل شبکه ای بر مقایسه‌های زوجی بر اساس دیدگاه خبرگان استوار است. تکنیک دی متل می‌تواند به عنوان تشکیل دهنده ی بخشی از سوپر ماتریس ناموزون در روش تحلیل شبکه ای استفاده شود زیرا تعداد پرسشنامه های تحلیل شبکه ای و تعداد مقایسات زوجی را به اندازه قابل توجهی کاهش می‌دهد. به عبارت دیگر، تکنیک دی متل در این حالت به صورت مستقل عمل نمی‌کند بلکه می‌تواند به عنوان بخشی از سیستم بزرگتری مانند تحلیل شبکه ای فرآیند تحلیل شبکه ای بکار گرفته شده و با آن یکپارچه شود (۱۵، ۱۶). دی متل یک تکنیک قوی برای آنالیز روابط علت و معلولی میباشد اگرچه دی متل قادر به تعیین وزن شاخصها نمیباشد برخلاف تحلیل شبکه ای، که میتواند معیارهای مختلف را براساس مقایسات زوجی ارزیابی نماید (۱۷-۱۹). در حال حاضر، در صنایع نساجی کشور شاخصهای ارزیابی عملکرد سیستم مدیریت سلامت، ایمنی و محیط زیست، توسط روش کرامر نمره دهی میشوند و ممیزی سیستمهای سیستم مدیریت سلامت، ایمنی و محیط زیست بر اساس ابزار کیفی و براساس تجربه و تخصص ارزیابها انجام میگردد. بنابراین از قابلیت اطمینان بالایی برخوردار نمیباشند این تحقیق میتواند توسط روشهای تحلیل شبکه و دی متل به وزن دهی شاخص های موثر و کارآمد پرداخته تا ارزش واقعی هریک از اجزا سیستم مشخص گردد و نحوه تخصیص منابع براساس اصول صحیح مدیریت سیستم

مستمر ایجاد کند (۵). در مطالعه ای شاخص های کلیدی عملکرد شامل سلامت، ایمنی، امنیت و محیط زیست بررسی شدند. شاخص های عملکرد محیطی مبتنی بر نتایج پروژه های پژوهشی اخیر با سهامداران بندر انتخاب شدند. شاخص هاشامل شاخصهای پیشرو و تابع میباشد در نهایت، طبق تعداد شاخص های تعیین شده، تعدادی از آنها برای سنجش عملکرد انتخاب شدند (۷). ایجاد ساختار سلسله مراتبی شاخص ها و تعیین وزن آنها، مقدار فاکتور ریسک در کنار وزن، به هر شاخص خاص تخصیص یافت. فاکتور ریسک برای شاخص های پیشرو و تابع بطور مجزا تعریف شدند (۸). سیستم مدیریت سلامت، ایمنی و محیط زیست متشکل از چند المان تعاملی می باشند که یک چرخه ی واحد را ایجاد می کنند، شاخص ها باید جهت تامین اطلاعات اثر بخشی مجزای هر المان انتخاب شوند. این المان ها شامل مدیریت تغییر، توسعه ی رهبری، مدیریت پیمانکاران، آماده سازی اضطراری، و ... می باشند. رویکرد مشابه برای شناسایی شاخصهای کلیدی، مبتنی بر المان های سیستم مدیریت سلامت، ایمنی و محیط زیست، در برخی پژوهش های دیگر شناسایی شده است (۹). رویکرد مشابه برای شناسایی شاخصهای کلیدی،ها مبتنی بر المان های سیستم مدیریت سلامت، ایمنی و محیط زیست، در برخی پژوهش های دیگر شناسایی شده است (۱۰، ۱۱). مدل های تصمیم گیری چند شاخصه یکی از تکنیکهای پرطرفدار، به منظور انتخاب معیارها و در مواقعی هم که معیارها معلوم و دست یافتنی و گزینه‌ها نیز مشخص باشند به کار می‌رود و هدف، ارزیابی و الویت‌بندی راهکارها و انتخاب بهترین راه و کاهش عدم قطعیت ها می‌باشد. از تکنیکهای تصمیم گیری چند شاخصه تحلیل شبکه ای، دی متل به واسطه ساختار مدل تصمیم که مبتنی بر معیارها و زیر معیارهای دارای (تاثیر گذار و تاثیر پذیر) با یکدیگر است استفاده میشود (۱۲-۱۴).

این تحقیق میتواند توسط روشهای تحلیل شبکه و دی متل به وزن دهی شاخص های موثر و کارآمد پرداخته تا ارزش واقعی هریک از اجزا سیستم مشخص گردد و نحوه

شکل ۱. روش کار تحقیق

راهنمای استقرار و توسعه سیستم مدیریت سلامت، ایمنی و محیط زیست وزارت نفت، و الزامات و قوانین ومقررات ملی، دستورالعملها و روشهای اجرایی وزارت نفت، مقالات مرتبط در زمینه ارزیابی عملکرد سیستم مدیریت سلامت، ایمنی و محیط زیست استفاده می شود. و برای اعتبار سنجی شاخصهای استخراج شده، در مطالعات پیشین، معمولاً بررسی مقاله و نظر متخصص برای مشخص کردن و انتخاب شاخصهای کلیدی استفاده شده است. به کارگیری شاخصهای مناسب برای سنجش و نظارت موثر بر سیستم مدیریت سلامت، ایمنی و محیط زیست مهم و حیاتی است. لازم است تعیین کنیم که برای چه امری به شاخص ها نیاز داریم، پس از آن می باست ضوابطی را که چه چیزی یک شاخص مناسب برای هر هدفی می سازد را نمایش دهیم.

مرحله ۲: انتخاب و رتبه بندی معیارها و زیرمعیارها پس از تعیین ضوابط برای معیارها و زیرمعیارهای مناسب، مرحله بعد، تصمیم گیری در رابطه با تعداد آنها است. در برخی منابع حتی حدود ۱۰۰ شاخص مختلف ارائه شده است. در عمل، بکارگیری مقدار زیادی از شاخص ها معایب بسیاری به همراه دارد، و معمولاً به تعداد محدودی از شاخص ها نیاز میباشد، در این مرحله پرسشنامه شماره ۱ که براساس مدل انجمن بین المللی نفت و گاز تهیه میشود که شامل هفت معیار، بیست و پنج زیرمعیار میباشد در اختیار تعدادی از خبرگان در زمینه سیستم مدیریت سلامت، ایمنی و محیط زیست قرار داده شد، ساعتی معتقد است تعداد ده نفر از خبرگان برای

مدیریت سلامت، ایمنی و محیط زیست انجام شود. تکنیک دیمتل توسط مرکز تحقیقاتی جنوا ارائه شده است. از این تکنیک برای شناسایی الگوی روابط علی میان متغیرها استفاده میشود. (۲۰)

روش کار

این پژوهش از نوع تحلیلی-کاربردی است که هدف آن تهیه شاخصهای یکپارچه و موثر جهت ارزیابی سیستم مدیریت سلامت، ایمنی و محیط زیست در صنایع پایین دستی نفت و پتروشیمی (نساجی) میباشد که توسط روش های تصمیم گیری چندمعیاره برای اولویت بندی و انتخاب شاخص های مناسب انجام میگردد که روش بررسی این تحقیق در ۳ مرحله خلاصه شده است که به ترتیب ذیل میباشد:

مرحله ۱: مطالعه کیفی سیستم مدیریت سلامت، ایمنی و محیط زیست تعیین شاخصهای مناسب صنایع نساجی: اولین قدم برای طراحی چارچوب سنجش عملکرد سیستم مدیریت سیستم مدیریت سلامت، ایمنی و محیط زیست، تعیین یک متد برای مشخص کردن شاخص های است که میتوانند نشانه عملکرد سیستم مدیریت سلامت، ایمنی و محیط زیست باشند. به طور قابل توجه ای، به نظر می آید که شاخص ها اساساً براساس تجربه از شرکت ها یا از روی نظرات خبرگان باشند. شاخصها از طریق مصاحبه، پرسشنامه، مشاهده و بررسی سیستمهای مدیریتی مربوط به ایمنی و بهداشت و محیط زیست و الزامات مندرج در

مطالعات مبتنی بر مقایسه زوجی کافی است. (۲۴) و همچنین، این پرسشنامه براساس طیف لیکرت پنج تایی رتبه بندی شد، رتبه بندی شاخصها، از ۱ (عملکرد بسیار ضعیف) تا ۵ (عملکرد فوق العاده) می باشد (۲۵) و در مرحله بعدی، پرسشنامه شماره ۲ که بر اساس طیف ۹ درجه ساعتی تنظیم شده است جهت انجام مقایسات زوجی در اختیار خبرگان قرار گرفت.

مرحله ۳: تعیین کمی معیارها و زیرمعیارهای جهت ارزیابی عملکرد

بعد از اولویت بندی اولیه، برای تعیین اولویت نهایی معیارها و زیرمعیارها میتوان از سوپر ماتریس اولیه (ناموزون)، سوپر ماتریس موزون و در نهایت سوپر ماتریس حد استفاده کرد. وزن دهی معیارها و زیرمعیارهای سیستم مدیریت سلامت، ایمنی و محیط زیست توسط تکنیکهای دی متل و تحلیل شبکه و با استفاده از میانگین هندسی و نرمال سازی میتوان بردار ویژه را محاسبه میشود و اعداد بدست آمده ضریب اهمیت آنها را نشان میدهد.

یافته ها

بر اساس بردار ویژه به دست آمده: معیار رهبری و تعهد با وزن نرمال شده ۰/۴۵۰ در اولویت اول قرار دارد.

معیار ارزیابی و مدیریت ریسک با وزن نرمال شده ۰/۰۰۲ در اولویت دوم قرار دارد. معیار طرح ریزی با وزن نرمال شده ۰/۱۰۱ در اولویت سوم قرار دارد. معیار خط مشی با وزن نرمال شده ۰/۰۸۳ در اولویت چهارم قرار دارد. معیار سازمان با وزن نرمال شده ۰/۰۷۸ در اولویت پنجم قرار دارد. معیار اجرا و پایش با وزن نرمال شده ۰/۰۵۶ در اولویت ششم قرار دارد. معیار ممیزی و بازنگری با وزن نرمال شد ۰/۰۳۲ در اولویت هفتم قرار دارد. تعیین اولویت معیارهای اصلی HSE-MS بر اساس بردار ویژه در جدول ۱ نمایش داده شده است که هر معیار با توجه به ۶ معیار دیگر سنجیده می شود و وزن آن ها محاسبه گردیده است. در گام دوم اولویت زیرمعیارها بر اساس بردار ویژه تعیین شد و الگوی روابط علی زیرمعیارها توسط روش دی متل تعیین شد. (جدول شماره ۲)

در جدول ۲ جمع عناصر هر سطر (D) نشانگر میزان تاثیرگذاری آن زیرمعیار بر دیگر زیرمعیارهای مدل است. براین اساس ساختار سازمانی و مسولیتها از بیشترین تاثیرگذاری برخوردار است. جمع عناصر ستون (R) برای هر عامل نشانگر میزان تاثیرپذیری آن عامل از سایر عامل های سیستم است. براین اساس زیرمعیار اقدامات کاهش ریسک از میزان تاثیرپذیری بسیار زیادی برخوردار است. بردار افقی (R+D)، میزان تاثیر و تاثیر عامل مورد

جدول ۱. تعیین اولویت معیارهای اصلی سیستم مدیریت سلامت، ایمنی و محیط زیست (HSE-MS) بر اساس بردار ویژه

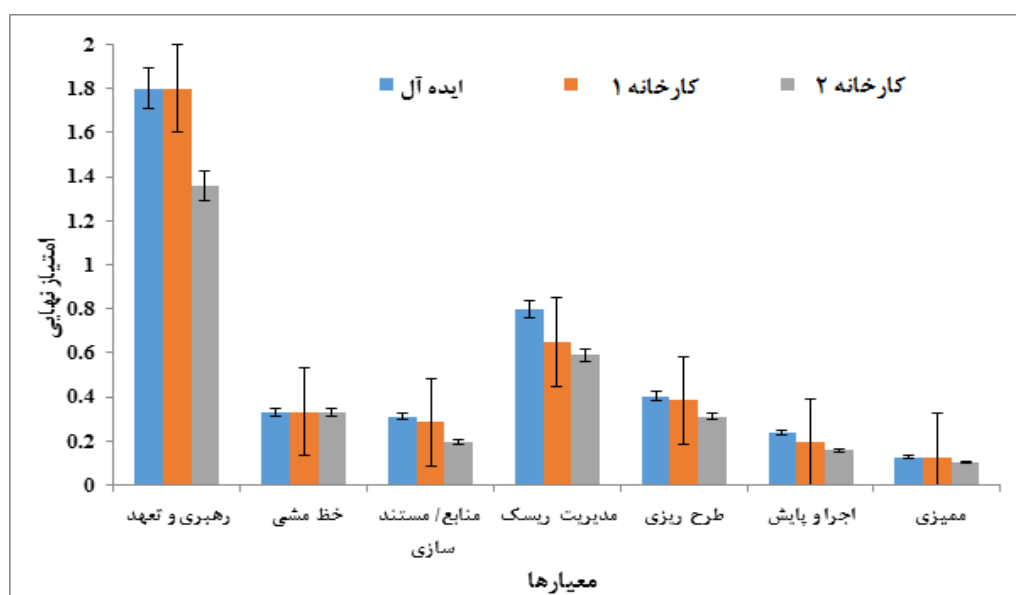
رهبری	خط مشی	سازمان	ارزیابی و مدیریت ریسک	طرح ریزی	اجرا و پایش	ممیزی و بازنگری	میانگین هندسی	بردار ویژه
۱/۰۰۰	۶/۵۳۴	۶/۳۲۵	۴/۱۹۳	۵/۲۲۳	۵/۷۱۱	۶/۸۰۴	۴/۴۶۱	۰/۴۵۰
۰/۱۵۳	۱/۰۰۰	۱/۴۰۰	۰/۸۷۴	۱/۰۸۹	۱/۲۸۳	۱/۳۸۰	۰/۸۲۴	۰/۰۸۳
۰/۱۵۸	۰/۹۹۶	۱/۰۰۰	۰/۴۰۱	۰/۶۶۰	۱/۳۲۰	۳/۱۲۹	۰/۷۷۸	۰/۰۷۸
۰/۲۳۸	۱/۱۴۴	۲/۴۹۱	۱/۰۰۰	۴/۳۶۰	۵/۵۹۶	۷/۲۷۷	۱/۹۸۳	۰/۰۰۲
۰/۱۹۱	۰/۹۱۸	۱/۵۱۶	۰/۲۲۹	۱/۰۰۰	۳/۸۰۷	۴/۴۷۸	۱/۰۰۶	۰/۱۰۱
۰/۱۷۵	۰/۷۸۰	۰/۷۵۸	۰/۱۷۹	۰/۲۶۳	۱/۰۰۰	۳/۳۰۱	۰/۵۵۴	۰/۰۵۶
۰/۱۴۷	۰/۷۲۵	۰/۳۲۰	۰/۱۳۷	۰/۲۲۳	۰/۳۰۳	۱/۰۰۰	۰/۳۱۶	۰/۰۳۲

جدول ۲. الگوی روابط علی زیر معیارها در سیستم مدیریت سلامت، ایمنی و محیط زیست

D-R	D+R	R	D	
۱/۱۹۳	۸/۶۱۶	۳/۷۱۱	۴/۹۰۵	ساختار سازمانی و مسولیتها
۲/۳۹۸	۷/۳۷۵	۲/۴۸۹	۴/۸۸۷	نماینده مدیریت
-۰/۴۹۳	۸/۹۹۲	۴/۲۵۰	۴/۷۴۳	منابع
-۰/۸۷۳	۷/۹۹۶	۳/۵۶۲	۴/۴۳۴	صلاحیت و شایستگی و آموزش
-۰/۵۷۹	۹/۱۱۰	۴/۸۴۵	۴/۲۶۶	پیمانکاران
-۰/۶۳۰	۶/۹۲۱	۳/۷۷۶	۳/۱۴۶	ارتباطات
-۰/۳۸۸	۶/۸۴۸	۳/۶۱۸	۳/۲۳۰	مستند سازی و کنترل مستندات
-۰/۳۴۶	۹/۳۱۴	۴/۴۸۴	۴/۸۳۰	شناسایی خطرات و اثرات آنها
-۰/۲۰۶	۹/۱۷۷	۴/۴۸۶	۴/۶۹۲	ارزیابی ریسک
-۰/۰۹۵	۸/۷۵۶	۴/۳۳۱	۴/۴۲۶	ثبت خطرات و اثرات آنها
-۰/۴۰۱	۹/۵۲۲	۴/۹۶۲	۴/۵۶۰	اهداف و معیارهای عملکرد
-۰/۶۸۴	۹/۷۴۰	۵/۲۱۲	۴/۵۲۸	اقدامات کاهش ریسک
-۰/۳۵۸	۹/۱۲۵	۴/۷۴۱	۴/۳۸۳	کلیات
-۰/۲۶۴	۸/۷۲۷	۴/۴۹۵	۴/۲۳۱	یکپارچگی سرمایه
-۰/۳۱۹	۸/۲۰۶	۴/۲۶۳	۳/۹۴۴	روش های اجرایی و دستورالعمل های کاری
-۰/۱۲۶	۸/۸۵۳	۴/۳۶۴	۴/۴۹۰	مدیریت تغییر
-۰/۴۸۹	۸/۹۳۵	۴/۷۱۲	۴/۲۲۳	طرح ریزی شرایط اضطراری
-۰/۸۵۲	۷/۸۰۹	۴/۳۳۱	۳/۴۷۹	فعالیتها و وظایف
-۰/۶۳۸	۷/۹۴۴	۴/۲۹۱	۳/۶۵۳	پایش و بازبینی
-۰/۱۱۷	۶/۷۴۸	۳/۳۱۶	۳/۴۳۲	ثبت سوابق
-۰/۶۹۶	۸/۵۷۱	۴/۶۳۳	۳/۹۳۸	عدم انطباق و اقدامات اصلاحی
-۰/۱۲۷	۸/۳۱۳	۴/۰۹۳	۴/۲۲۰	گزارش رویدادها
-۰/۴۸۵	۸/۰۳۵	۴/۲۶۰	۳/۷۷۵	پیگیری رویدادها
-۰/۳۶۵	۹/۰۰۰	۴/۳۱۷	۴/۶۸۲	ممیزی
-۰/۴۴۴	۹/۳۰۶	۴/۴۳۱	۴/۸۷۵	بازنگری

جدول ۳. مقایسه امتیاز نهایی کارخانه های نساجی شماره ۱ و شماره ۲

معیار	امتیاز نهایی معیارهای اصلی ایده آل	امتیاز نهایی معیارهای کارخانه شماره ۱	امتیاز نهایی معیارهای کارخانه شماره ۲
رهبری و تعهد	۱/۸	۱/۸	۱/۳۵۹
خط مشی و اهداف استراتژیک	۰/۳۳۲	۰/۳۳۲	۰/۳۳۲
سازمان / منابع / مستند سازی	۰/۳۱۱	۰/۲۸۵	۰/۱۹۴
ارزیابی و مدیریت ریسک	۰/۸	۰/۶۴۸	۰/۵۹۱
طرح ریزی	۰/۴۰۴	۰/۳۸۵	۰/۳۱۱
اجرا و پایش	۰/۲۲۴	۰/۱۹۴	۰/۱۵۷
ممیزی و بازنگری	۰/۱۲۸	۰/۱۲۴	۰/۱۰۵
جمع نهایی	۴	۳/۷۷۰	۳/۰۵۱

نمودار ۱. مقایسه امتیاز نهایی حالت ایده آل، کارخانه شماره ۱ و کارخانه شماره ۲ (صنایع نساجی)

نهایی معیارها، میتوان با کمک روشهای دلفی و دی متل و تحلیل شبکه به امتیاز نهایی معیارها دست یافت، که مجموع امتیاز نهایی معیارهای اصلی، عدد ۴ می باشد در نهایت میتوان، توسط امتیاز نهایی معیارهای اصلی، عملکرد کارخانه های صنایع نساجی را با یکدیگر مقایسه کرد. که در این ارتباط دو کارخانه به صورت رندوم انتخاب گردید (جدول ۳ و نمودار ۱). کارخانه شماره ۱ در مقایسه با کارخانه شماره ۲ در کلیه معیارهای اصلی

نظر در سیستم است. به عبارت دیگر هرچه مقدار عاملی $R + D$ بیشتر باشد، آن عامل تعامل بیشتری با سایر عوامل سیستم دارد. براین اساس زیرمعیار اقدامات کاهش ریسک بیشترین تعامل را با سایر زیرمعیارهای مورد مطالعه دارند. بردار عمودی $(D - R)$ ، قدرت تاثیرگذاری هر عامل را نشان می دهد. بطور کلی اگر $D - R$ مثبت باشد، متغیر یک متغیر علی محسوب می شود و اگر منفی باشد، معلول محسوب می شود. بعد از تهیه وزنهایی

امتیاز نهایی بیشتری کسب کرد و تنها در معیار خط مشی و اهداف استراتژیک با کارخانه شماره ۲ برابر می باشد. همچنین معیار تعهد و رهبری در کارخانه ۱ امتیاز نهایی کامل (۱/۸) را دریافت کرده است و این نشان دهنده تعامل مدیریت ارشد با پرسنل و مشارکت فعال و مستمر پرسنل در کارخانه شماره ۱ می باشد، همچنین کارخانه شماره ۱ ارزیابی و مدیریت ریسک بهتری از کارخانه شماره ۲ داشته و در بحث مدیریت ریسکها بهتر عمل کرده است و همچنین در ممیزی و بازنگری نیز مانند اجرا و پایش و طرح ریزی نسبت به کارخانه شماره ۲ امتیاز بیشتری کسب کرده و در نهایت امتیاز کارخانه شماره ۱ به امتیاز نهایی معیارهای اصلی ایده آل نزدیکتر بوده و کارخانه شماره ۱ عملکرد بهتری نسبت به ۲ داشته است. تعیین اهمیت هر یک از معیارهای اصلی میتواند در ارزیابی عملکرد و ممیزی کارخانه های صنایع نساجی، نقش مهمی ایفا کند و در بحث اختصاص بودجه نیز با توجه به اهمیت هر معیار باید به آنها بیشتر توجه کرد.

== بحث

ارزیابی عملکرد سیستم مدیریت سلامت، ایمنی و محیط زیست در کارخانه های صنایع پایین دستی نفت و پتروشیمی (صنایع نساجی) یک مرحله کلیدی در بهبود مستمر محسوب می شود و ضرورت وجود ابزاری مناسب جهت سنجش عملکرد سیستم مدیریت سلامت، ایمنی و محیط زیست وجود دارد که این تحقیق بوسیله ابزارهای کمی به تعیین اولویتها و ارزیابی کمی معیارهای سلامت، ایمنی و محیط زیست قابل انجام است. در مطالعه شفایی غلامی و همکاران نیز از هفت بخش عناصر سیستم مدیریت سلامت، ایمنی و محیط زیست به عنوان شاخصهای کلیدی استفاده گردیده است و در مجموع ۳۵ معیار برای ارزیابی عملکرد سیستم مدیریت سلامت، ایمنی و محیط زیست پیمانکاران صنایع پتروشیمی تعیین کرده اند که تعداد شاخصهای ونحوه امتیازدهی از تفاوت مطالعه حاضر با مطالعه شفایی و همکاران میباشد (۱). همچنین ویجون لی و همکاران

۲۹، فاکتور موثر بر ارزیابی عملکرد سیستم مدیریت سلامت، ایمنی و محیط زیست تعیین کردند که بر اساس وزن دهی متخصصان و روش فازی ارزیابی انجام شد. در مطالعه ویجون لی و همکاران از بین فاکتورهای تعیین شده ارزیابی عملکرد سیستم مدیریت سلامت، ایمنی و محیط زیست به ترتیب فاکتور کنترل عملیات، تعهد و رهبری، یکپارچگی سرمایه، شناسایی و ارزیابی خطرات و آموزش دارای بیشترین اهمیت بودند اما در مطالعه حاضر تعهد و رهبری دارای بالاترین اهمیت میباشد (۲۱). در مطالعه دانیل پدگرسکی برای اندازه گیری کاربردی عملکرد سیستم مدیریت ایمنی و بهداشت شغلی، ۲۰ شاخص اصلی کلیدی عملکرد و ۱۴ شاخص فرعی کلیدی عملکرد متناسب با اجزای سیستم مدیریت ایمنی و بهداشت شغلی تعیین شده اند. ولی در این در این پژوهش به دسته بندی شاخص ها بر مبنای سیستم مدیریت سلامت، ایمنی و محیط زیست پرداخته شده است (۱۱). در مطالعه ای که توسط شهرام وثوقی و همکاران، بادر نظر گرفتن ۵ معیار اصلی و ۲۵ زیر معیار طراحی گردید، خروجی نرم افزار سوپر دسیژن گویای این مطلب بود که معیار مدیریت و تعهد است از بیشترین اولویت برخوردار میباشد، معیار مدیریت ریسک، در اولویت دوم قرار دارد و همچنین میزان تاثیر گذاری مدیریت و تعهد بالاتر و ارجح تر از سایر معیارها می باشد (۲۲). یان و همکاران در سال ۲۰۱۷ از ضریب همبستگی اسپیرمن برای شناسایی عوامل کلیدی عملکرد سیستم مدیریت سلامت، ایمنی و محیط زیست استفاده کردند. با توجه به تجزیه و تحلیل ضریب همبستگی اسپیرمن از داده های ارزیابی سیستم مدیریت سلامت، ایمنی و محیط زیست از یک میدان حمل و نقل گاز، شش فاکتور به عنوان شاخص های کلیدی عملکرد شناسایی شدند. آنها به ترتیب رهبری و تعهد، بهداشت، ایمنی و مأموریت محیط زیست، شایستگی، آموزش و آگاهی، کنترل مدارک، سیستم مدیریت سلامت، ایمنی و محیط زیست پیمانکار و تامین کنندگان، و گزارش حوادث، تحقیق و مدیریت هستند. مدیران می توانند فراوانی این شاخص های کلیدی را به

طور مرتب برای ارزیابی عملکرد کلی سیستم مدیریت سلامت، ایمنی و محیط زیست ارزیابی کنند. این می تواند به صرفه جویی در وقت، نیروی انسانی و منابع مالی کمک کند. شاخص های کلیدی عملکرد شناسایی شده ممکن است با افزایش داده های آماری تغییر کند. این باعث می شود که ارزیابی عملکرد سیستم مدیریت سلامت، ایمنی و محیط زیست با تغییر شرایط سازگار باشد ولی در این تحقیق به شناسایی شاخصهای یکپارچه بیشتری در ارزیابی عملکرد پرداخته شد و توسط تکنیک های دی متل و تحلیل شبکه ای وزن دهی شدند، نتایج ارزیابی عملکرد این دو تحقیق نقش مهم تعهد و رهبری را نسبت به بقیه معیارها نشان می دهد (۲۳). تحقیقات زیادی در خصوص میکرو پلاستیک ها در خصوص سیستم مدیریت سلامت، ایمنی و محیط زیست توسط محققین صورت گرفته است (۲۴، ۲۸-۲۷) در پژوهشی در ارتباط با سیستم های سلامت شغلی و مدیریت ایمنی در سازمان ها پژوهشگران به این نتیجه رسیدند که یک سیستم مدیریت ایمنی و سلامت شغلی برای محافظت از سلامت و ایمنی انسان در طول کار وجود دارد، اما بطور کل تفاوت هایی در اینکه آن ها چقدر در این کوشش موفق هستند وجود دارد. تحقیق اولیه نشان داده است که فاکتورها و عامل هایی مانند اندازه شرکت، فرهنگ ایمنی، و اندازه گیری های مختلف عملکرد مالی ممکن است به کیفیت عملکردهای سیستم مدیریت ایمنی و سلامت شغلی در شرکتها مرتبط می باشند. شرکت ها ملزم هستند تا ریسک ها و خطرات را در مکان کار مدیریت کنند تا از سلامت و ایمنی انسان بطور سیستماتیک ارزیابی، تجزیه و تحلیل و تصحیح شوند (۲۹) بسیاری از صدمات شغلی و هزینه های مربوطه می توانند از طریق سرمایه گذاری در سلامت و ایمنی شغلی پیشگیری شده و کاهش یابند. مؤثرترین روش برای محدود کردن حوادث شغلی بالا بردن عملکرد آن می باشد. بهترین روش برای بالا بردن عملکرد ایمنی و بهداشت شغلی پایه گذاری مدیریت قوی و یکپارچه به عنوان یک راهبرد بلند مدت است. (۳۰) و در انتها ارزیابی ریسک و عملکرد می تواند به عنوان یک

ابزار مناسب تصمیم گیری، در خدمت مدیران برای تغییر و توسعه فرایندها استفاده شود. به طور کلی ریسک ها را نمی توان به طور کامل حذف کرد، اما می توان به حد قابل قبول یا قابل تحمل کاهش داد. بنابراین هدف مدیریت ریسک و ارزیابی عملکرد ایجاد یک چارچوب نظام مند و مستمر به منظور شناسایی، ارزیابی، حذف، کنترل، پیشگیری و کاهش خطرات می باشد. (۳۱)

نتیجه گیری

نتایج حاصل از این تحقیق نیز در تعیین اهمیت معیارهای اصلی نشان داد که پراهمیت ترین معیار در صنایع نساجی تعهد و رهبری می باشد و معیار ارزیابی و مدیریت ریسک در درجه دوم اهمیت قرار دارد. بعد از ارزیابی عملکرد، معیار رهبری با وزن نرمال شده ۱/۸ از بیشترین تاثیرگذاری برخوردار هست و همچنین معیار های ارزیابی و مدیریت ریسک با وزن نرمال شده ۰/۸، معیار «طرح ریزی» با وزن نرمال شده ۰/۴۰، معیار خط مشی با وزن نرمال شده ۰/۳۳، معیار سازمان با وزن نرمال شده ۰/۳۱، معیار اجرا و پایش با وزن نرمال شده ۰/۲۲ و معیار ممیزی و بازنگری با وزن نرمال شده ۰/۱۲ به ترتیب اولویت اول تا هفتم قرار دارد و همچنین میزان تاثیر گذاری مدیریت و تعهد بالاتر و ارجح تر از سایر معیارها می باشد این تشابه نتایج، گویای اهمیت هر چه بیشتر نقش تعهد مدیریت به امور ایمنی، بهداشت و محیط زیست و اصلاح و ارتقا سیستم مدیریت ریسک می تواند عملکرد سیستم مدیریت سلامت، ایمنی و محیط زیست را بهبود بخشد. در نتیجه مدیریت به عنوان امری لازم در توسعه و بهبود موفقیت آمیز سیستم مدیریت سلامت، ایمنی و محیط زیست محسوب میگردد و در این راستا باید مدیریت ملزم به ایجاد و حفظ فرهنگ موثر گردد و مشارکت همه سطوح در توسعه سیستم مدیریت سلامت، ایمنی و محیط زیست الزامی میباشد و باتوجه به رتبه بندی معیارها و زیرمعیارها میتوان برنامه ریزی مناسب و تخصیص بودجه و زمان کافی، آموزش و سرمایه گذاری

علوم تحقیقات انجام گرفت و همچنین از جناب آقای دکتر شیرخانلو و کلیه همکاران واحد سلامت، ایمنی و محیط زیست پالایش و پخش تهران مخصوصاً مهندس زارعی که در به ثمر رسانیدن این تحقیق یاری رسان بوده اند، سپاسگزاریم.

جهت پیاده سازی سیستم مدیریت ایمنی و بهداشت و محیط زیست را به شکل بهینه اجرایی نمود.

تشریح و قدردانی

این تحقیق با حمایت دانشگاه آزاد اسلامی واحد

REFERENCES

- Gholami PS, Nassiri P, Yarahmadi R, Hamidi A, Mirkazemi R. Assessment of Health Safety and Environment Management System function in contracting companies of one of the petro-chemistry industries in Iran, a case study. *Safety Science*. 2015;77(1):42-47.
- Abad J, Dalmau I, Vilajosana J. Taxonomic proposal for integration levels of management systems based on empirical evidence and derived corporate benefits. *Journal of cleaner production*. 2014;78(3):164-173.
- Khan S I, Hong Y, Wang J, Yilmaz K K, Gourley J J, Adler R F, Irwin D, et al. Satellite remote sensing and hydrologic modeling for flood inundation mapping in Lake Victoria basin: Implications for hydrologic prediction in ungauged basins. *IEEE Transactions on Geoscience and Remote Sensing*. 2010;49(1):85-95.
- Asadzadeh S M, Azadeh A, Negahban A, Sotoudeh A. Assessment and improvement of integrated HSE and macro-ergonomics factors by fuzzy cognitive maps: The case of a large gas refinery. *Journal of Loss Prevention in the Process Industries*. 2013; 26(6): 1015-1026.
- Azadeh A, Gaeini Z, Moradi B. Optimization of HSE in maintenance activities by integration of continuous improvement cycle and fuzzy multivariate approach: A gas refinery. *Journal of Loss Prevention in the Process Industries*. 2014; 32: 415-427.
- Amir-Heidari P, Maknoon R, Taheri B, Bazyari M. Identification of strategies to reduce accidents and losses in drilling industry by comprehensive HSE risk assessment—A case study in Iranian drilling industry. *Journal of loss prevention in the process industries*. 2016; 44:405-413.
- Ebere E C, Ngozi, V, E. Microplastics. an emerging concern: A review of analytical techniques for detecting and quantifying microplastics. *Analytical Methods in Environmental Chemistry Journal*. 2019; 2(2):13-30.
- Hassan J, Khan F. Risk-based asset integrity indicators. *Journal of Loss Prevention in the Process Industries*. 2012; 25(3): 544-554.
- Juglaret F, Rallo J M, Textoris R, Guarnieri F, Garbolino E. The contribution of balanced scorecards to the management of occupational health and safety. In *European Safety and Reliability Conference: Advances in Safety, Reliability and Risk Management*, ESREL 2011,194.
- Haas E J, Yorio P, Exploring the state of health and safety management system performance measurement in mining organizations. *Safety science*. 2016; 83, 48-58.
- Podgórski D. Measuring operational performance of OSH management system—A demonstration of AHP-based selection of leading key performance indicators. *Safety science*. 2015;73, 146-166.
- Hsu C. C, Liou J J, Chuang Y C. Integrating DANP and modified grey relation theory for the selection of an outsourcing provider. *Expert Systems with Applications*. 2013; 40(6):2297-2304.
- Kaya T, Kahraman C. Multicriteria decision making in energy planning using a modified fuzzy TOPSIS methodology. *Expert Systems with Applications*. 2011; 38(6): 6577-6585.
- Oztaysi B. A decision model for information technology selection using AHP integrated TOPSIS-Grey: The case of content management systems. *Knowledge-Based Systems*. 2014 70, 44-54.
- Theißen S, Spinler S. Strategic analysis of manufacturer-supplier partnerships: An ANP model for collaborative CO2 reduction management. *European Journal of Operational Research*. 2014; 233(2): 383-397.
- Ayağ Z, Özdemir R G. A hybrid approach to concept selection through fuzzy analytic network process. *Computers & Industrial Engineering*. 2009; 56(1): 368-

- 379.
17. Shaik M.N, Abdul-Kader W. Comprehensive performance measurement and causal-effect decision making model for reverse logistics enterprise. *Computers & Industrial Engineering*. 2014; 68: 87-103.
18. Büyüközkan G, Güteryüz S. An integrated DEMATEL-ANP approach for renewable energy resources selection in Turkey. *International Journal of Production Economics*. 2016; 182: 435-448.
19. Gölcük İ, Baykasoğlu A. An analysis of DEMATEL approaches for criteria interaction handling within ANP. *Expert Systems with Applications*. 2016; 46: 346-366.
20. Shamaii A, Omidvari M, Hosseinzadeh Lotfi F. HSE Unit Performance Assessment Model in the Steel Making Industry Using Fuzzy Systems. *Int J Occup Hyg*. 8(2):100-109.
21. Li Y, Wu P, Liang F, Huang W. The microstructural status of the corpus callosum is associated with the degree of motor function and neurological deficit in stroke patients. 2015 *PLoS One*, 10(4), e0122615.
22. Vosoughi S, Dana T, Serajzadeh N. Providing management system audit HSE-MS pattern for printing using ANP and DEMATEL model with emphasis on assessment methods of D & S and MISHA and OGP. *Iran Occupational Health*. 2007; 12(3):1-14. [persian]
23. Yan L, Zhang L, Liang W, Li W, Du M. Key factors identification and dynamic fuzzy assessment of health, safety and environment performance in petroleum enterprises. *Safety science*. 2007; 94, 77-84.
24. Saaty T. L. Decision making, scaling, and number crunching. *Decision sciences*. 1998; 20(2): 404-409.
25. Hinkin T R. A review of scale development practices in the study of organizations. *Journal of management*. 1995; 21(5): 967-988.
26. Obinna I B, Ebere E C. A review: Water pollution by heavy metal and organic pollutants: Brief review of sources, effects and progress on remediation with aquatic plants. *Analytical Methods in Environmental Chemistry Journal*. 2019; 2(03): 5-38.
27. Wirnkor V A, Ebere E C, Ngozi V E. The importance of microplastics pollution studies in water and soil of Nigeria ecosystems. *Analytical Methods in Environmental Chemistry Journal*. 2019; 2(03): 89-96.
28. Timoori S. Environmental Health: Evaluation of heavy metals pollution in Isfahan industrial zone from soils, well/eluent waters and waste water by microwave-electro-thermal atomic absorption spectrometry. *Analytical Methods in Environmental Chemistry Journal*. 2019; 2(01):55-62.
29. Mohammadfam I, Rismanchian M, Shakerian M. Modeling an integrated Health, Safety, Environment and Ergonomic system for performance assessment. *International Journal of Environmental Health Engineering*. 2012; 1(1): 53.
30. Arocena P, Núñez I. An empirical analysis of the effectiveness of occupational health and safety management systems in SMEs. *International small business journal*. 2010; 28(4), 398-419.
31. Qorbali Z, Nasiri P, Baqaei A, Mirilavasani S M R. Representing the Fuzzy improved risk graph for determination of optimized safety integrity level in industrial setting. *JHSW*. 2013; 3 (3) :79-90. [persian]